

บทที่ 1

บทนำ

1.1 ความเป็นมาและความสำคัญของปัญหา

อาชญากรรมที่เกี่ยวข้องกับยาเสพติดมีลักษณะแตกต่างจากอาชญากรรมโดยทั่วไป โดยเฉพาะอย่างยิ่งมีลักษณะเป็นอาชญากรรมที่ไม่มีผู้เสียหาย (Victimless Crime) คือคู่กรณีทั้งสองฝ่ายสมัครใจที่จะร่วมกันประกอบอาชญากรรมขึ้นในฐานะที่เป็นผู้ซื้อหรือผู้ขายยาเสพติด จึงไม่มีผู้เสียหายที่จะไปแจ้งความร้องทุกข์ต่อเจ้าหน้าที่ การจะปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดจึงเป็นเรื่องยากลำบาก ต้องอาศัยเทคนิคการสืบสวนโดยวิธีต่างๆ ของเจ้าหน้าที่อย่างมีประสิทธิภาพ ดังนั้นมาตรการตามกฎหมายที่จะใช้เพื่อปราบปรามอาชญากรรมยาเสพติดย่อมต้องมีลักษณะพิเศษที่ให้อำนาจเจ้าพนักงานต่างจากการปราบปรามอาชญากรรมทั่วไป การรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดจึงมีกฎหมายพิเศษที่เกี่ยวข้องอยู่หลายฉบับ ตัวอย่างเช่น พระราชบัญญัติป้องกันและปราบปรามยาเสพติด พ.ศ.2519 พระราชบัญญัติมาตรการในการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด พ.ศ.2534 และพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญากรรม พ.ศ.2550 เป็นต้น

การปฏิบัติการอำพราง (Undercover Operation) เป็นวิธีการสืบสวนที่สำคัญอย่างหนึ่งของเจ้าพนักงานฯ ในการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อนำตัวผู้กระทำความผิดมาลงโทษ โดยการเข้าถึงกลุ่มผู้ก่ออาชญากรรมและนำข้อมูลที่ได้มาระหว่างการอำพรางที่เกี่ยวข้องกับขั้นตอนวิธีการกระทำความผิดและเครือข่ายของบุคคลที่เกี่ยวข้อง เพื่อมาวางแผนและหาวิธีการทางกฎหมายมาใช้ปราบปรามกลุ่มบุคคลดังกล่าวต่อไป

โดยทั่วไป การปฏิบัติการอำพรางของเจ้าพนักงานในคดียาเสพติดคือการล่อซื้อยาเสพติด โดยเจ้าพนักงานจะอำพรางตัวว่าต้องการซื้อยาเสพติดจากผู้ขาย อาจจะเข้าไปพบผู้ขายด้วยตนเองหรืออาศัยสายลับ (Confidential Informant) เป็นผู้แนะนำ เมื่อผู้ขายตกลงใจขายและส่งมอบยาเสพติดให้ เจ้าพนักงานฯ ก็จะแสดงตัวเข้าจับกุม ซึ่งตามแนวคำพิพากษาของศาลก็ยอมรับวิธีการดังกล่าวว่าสามารถใช้ยืนยันการกระทำความผิดของผู้ต้องหาได้ โดยอาศัยคำเบิกความของเจ้าพนักงานในศาลและพยานหลักฐานประกอบ ตัวอย่างเช่น รูปถ่าย เงินล่อซื้อยาเสพติดของกลาง เป็นต้น

การอำพรางอีกรูปแบบหนึ่ง คือการแฝงตัวเข้าไปอยู่ในกลุ่มผู้กระทำความผิด ทำการรวบรวมพยานหลักฐานเพื่อให้ทราบถึงขั้นตอน วิธีการ แหล่งที่มา และวันเวลาที่มีการเจรจาซื้อขายยาเสพติด ในกรณีดังกล่าวเจ้าพนักงานฯ จะไม่เปิดเผยตัวแต่จะรวบรวมข้อมูลและพยานหลักฐานที่ได้มาส่งเป็นรายงานให้ผู้รับผิดชอบทราบ เพื่อรวบรวมพยานหลักฐานนำไปสู่การดำเนินคดีต่อผู้กระทำความผิด โดยภายหลังเมื่อมีการจับกุมผู้ต้องหาแล้ว เจ้าพนักงานฯ ดังกล่าวอาจต้องขึ้นเบิกความเป็นพยานในชั้นศาล ซึ่งบางครั้งก็อาจมีปัญหาคำเบิกความของเจ้าพนักงานฯ นั้นสามารถใช้เป็นพยานหลักฐานยืนยันการกระทำความผิดของผู้ต้องหาได้หรือไม่ และศาลจะให้นำหนักคำเบิกความดังกล่าวเพียงใด

อีกกรณีหนึ่งคือการอำพรางโดยแสดงตนว่าเป็นบุคคลอื่น ในกรณีที่เจ้าพนักงานฯ มีความจำเป็นที่จะต้องเข้าถึงการกระทำความผิด แต่ไม่สามารถเข้าถึงตัวผู้กระทำความผิดได้ เนื่องจากไม่มีสายลับแนะนำหรือกรณีจะเข้าสืบสวนในพื้นที่ปิด ซึ่งเฉพาะคนคุ้นเคยหรือญาติพี่น้องของผู้กระทำความผิดเท่านั้นที่จะเข้าพื้นที่ดังกล่าวได้ในกรณีนี้มีความจำเป็นว่าเจ้าพนักงานฯ ต้องแสดงตัวว่าตนเป็นบุคคลอื่น เพื่อจะเข้าถึงตัวผู้กระทำความผิดหรือเข้าดำเนินการสืบสวนรวบรวมพยานหลักฐานในพื้นที่ดังกล่าว ตัวอย่างเช่น การอำพรางอาชีพโดยแสดงตนว่าเป็นผู้ประกอบการอาชีพที่เกี่ยวข้องมีหน้าที่จะต้องเข้าไปในพื้นที่ดังกล่าวหรือเป็นผู้ที่มีฐานะจะต้องติดต่อกับตัวผู้กระทำความผิดหรือบุคคลที่เกี่ยวข้อง ซึ่งการอำพรางดังกล่าวนี้้อาจจำเป็นต้องใช้เอกสารแสดงตนที่ทำปลอมขึ้น ซึ่งจะอาจเป็นปัญหาต่อมาในภายหลังว่าพยานหลักฐานที่ได้มานั้นรับฟังได้เพียงใดและการใช้เอกสารดังกล่าวมีวิธีการอย่างไรเพื่อไม่ให้ขัดต่อกฎหมาย

หลักกฎหมายในประเทศไทย แต่เดิมไม่ได้ให้อำนาจเจ้าหน้าที่ในการอำพรางตนเพื่อเข้าสืบสวนโดยตรง แต่อาศัยอำนาจตามกฎหมายวิธีพิจารณาความอาญา มาตรา 2(10) ที่บัญญัติว่า “การสืบสวน หมายถึงการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานซึ่งพนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจได้ปฏิบัติไปตามอำนาจและหน้าที่เพื่อรักษาความสงบเรียบร้อยของประชาชนและเพื่อทราบรายละเอียดแห่งความผิด” ประกอบกับมาตรา 17 ที่บัญญัติว่า “พนักงานฝ่ายปกครองหรือตำรวจมีอำนาจทำการสืบสวนคดีอาญาได้” ฉะนั้นการอำพรางจึงเป็นวิธีหนึ่งในการสืบสวน เพราะเป็นการแสวงหาข้อเท็จจริงและหลักฐานเพื่อทราบถึงรายละเอียดแห่งความผิด

อย่างไรก็ตาม การปฏิบัติกำพรางของเจ้าพนักงานฯ นั้น จุดมุ่งหมายที่สำคัญคือเพื่อนำพยานหลักฐานที่ได้มาไปใช้พิสูจน์ความผิดของผู้ต้องหาในชั้นศาล ปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจึงเป็นสิ่งจำเป็นที่ต้องพิจารณา โดยเฉพาะอย่างยิ่งกฎหมายวิธีพิจารณา

ความอาญาในเรื่องพยานหลักฐานได้บัญญัติไว้ในมาตรา 226 ว่า “พยานวัตถุ พยานเอกสาร หรือพยานบุคคล ซึ่งน่าจะพิสูจน์ได้ว่าจำเลยมีผิดหรือบริสุทธิ์ ให้อ้างเป็นพยานหลักฐานได้แต่ต้องเป็นพยานหลักฐานชนิดที่มีได้เกิดขึ้นจากการจงใจ มีคำมั่นสัญญา ชูเชิญ หลอกลวง หรือโดยมิชอบประการอื่น และให้สืบตามบทบัญญัติแห่งประมวลกฎหมายนี้หรือกฎหมายอื่นอันว่าด้วยการสืบพยาน” ปัญหาคือการปฏิบัติการอำพรางนั้น จะมีหลักเกณฑ์อย่างไรที่จะทำให้พยานหลักฐานที่ได้มารับฟังได้ตามกฎหมาย

ปัจจุบันได้มีการตราพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด พ.ศ.2550 ขึ้น โดยมีหมายเหตุท้ายพระราชบัญญัติให้เหตุผลในการประกาศใช้คือ “ปัจจุบันการกระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติดได้เปลี่ยนแปลงไปสู่อาชญากรรมที่มีการจัดตั้งในลักษณะองค์กร มีลักษณะพิเศษมากยิ่งขึ้น โดยผู้กระทำความผิดอาศัยความเจริญก้าวหน้าทางเทคโนโลยีและข้อจำกัดของกฎหมายที่ไม่เอื้ออำนวยต่อการปราบปรามผู้กระทำความผิดเกี่ยวกับยาเสพติด จึงสมควรมีกฎหมายว่าด้วยวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติด โดยเฉพาะเพื่อกำหนดหลักเกณฑ์การสืบสวนสอบสวนโดยใช้เทคนิคการสืบสวนสอบสวนพิเศษ...”

กฎหมายวิธีพิจารณาคดีอาญาเสพติดได้บัญญัติเรื่องการอำพรางไว้ในหมวดเรื่องการสืบสวน ตามมาตรา 7 ซึ่งบัญญัติว่า “ในกรณีที่จำเป็นและเพื่อประโยชน์ในการดำเนินการตามพระราชบัญญัตินี้ เจ้าพนักงานผู้ได้รับอนุญาตเป็นหนังสือจากผู้บัญชาการตำรวจแห่งชาติ เลขาธิการคณะกรรมกรป้องกันและปราบปรามยาเสพติด หรือผู้ซึ่งได้รับมอบหมายแล้วแต่กรณี มีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายเกี่ยวกับยาเสพติด

การอำพราง หมายความว่า การดำเนินการทั้งหลายเพื่อปิดบังสถานะหรือวัตถุประสงค์ของการดำเนินการโดยลวงผู้อื่นให้เข้าใจไปทางอื่น หรือเพื่อมิให้รู้ความจริงเกี่ยวกับการปฏิบัติหน้าที่ของเจ้าพนักงาน

ในกรณีจำเป็นเร่งด่วนและมีเหตุอันสมควร ให้เจ้าพนักงานมีอำนาจปฏิบัติการอำพรางเพื่อการสืบสวนความผิดตามกฎหมายไปก่อนแล้วรายงานผู้มีอำนาจอนุญาตตามวรรคหนึ่งโดยเร็ว การอนุญาตและการอำพรางตามวรรคหนึ่ง รวมทั้งการดำเนินการตามวรรคสามให้ เป็นไปตามหลักเกณฑ์ วิธีการ และเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง ทั้งนี้ในกฎกระทรวงดังกล่าวอย่างน้อยต้องมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย

การกระทำและพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางของเจ้าพนักงานตามมาตรา นี้ให้รับฟังเป็นพยานหลักฐานได้”

จะเห็นได้ว่าตามมาตรานี้กำหนดหลักเกณฑ์ที่สำคัญคือการให้ความหมายของการอำพรางและกำหนดหลักเกณฑ์และวิธีการในการอำพรางให้เป็นไปตามเงื่อนไขที่กำหนดในกฎกระทรวง โดยมีมาตรการควบคุมและตรวจสอบการใช้อำนาจด้วย ส่วนพยานหลักฐานที่ได้มาจากการอำพรางของเจ้าพนักงานตามมาตรา ๗ ให้รับฟังได้

ดังนั้นจึงจะมุ่งศึกษาว่า การอำพรางตามมาตรา 7 ในกฎหมายวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ.2550 ที่ให้อำนาจไว้นั้น มีแนวคิดอันเป็นที่ยอมรับ มีหลักเกณฑ์ตามกฎหมายในการขออนุญาตและการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานอย่างไร รวมทั้งพยานหลักฐานที่ได้มาจากการปฏิบัติกรอำพรางนั้น รับฟังได้เพียงใด

1.2 วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาแนวคิดและที่มาของการสืบสวนคดีอาชญาคดีโดยวิธีการอำพราง
2. เพื่อศึกษาหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนโดยวิธีการอำพรางตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ.2550 หลักเกณฑ์การขออนุญาตและการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานฯ รวมถึงแนวทางการนำพยานหลักฐานที่ได้มาไปใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินในชั้นศาล
3. เพื่อศึกษาสภาพปัญหาและประเด็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการปฏิบัติกรอำพรางตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ.2550
4. เพื่อเสนอแนะมาตรการที่เหมาะสมในการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานฯ และการนำพยานหลักฐานที่ได้มาจากการปฏิบัติกรอำพรางไปใช้ประกอบการพิจารณาตัดสินในชั้นศาล

1.3 สมมติฐานของการศึกษา

การปฏิบัติกรอำพรางตามมาตรา 7 ในพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาความอาชญา พ.ศ.2550 ต้องไม่เป็นการล่อให้กระทำความผิด (Entrapment) เพื่อให้พยานหลักฐานที่ได้มารับฟังได้ตามกฎหมาย และการควบคุมตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานควรมีการกำหนดหลักเกณฑ์ในการลวงโทษเจ้าพนักงานที่กระทำเกินขอบเขตหน้าที่ให้ชัดเจนในกฎหมาย

1.4 ขอบเขตและวิธีการดำเนินการศึกษา

ขอบเขตของการศึกษา จะทำการศึกษาเฉพาะหลักกฎหมาย ที่เกี่ยวกับการสืบสวนของ เจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติดโดยวิธีการอำพรางตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.2550 รวมถึงปัญหาการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าพนักงาน ตามกฎหมายดังกล่าว

ในการศึกษาวิจัยจะทำการศึกษาวิจัยแบบเอกสาร (Documentary Research) โดยการศึกษ วิเคราะห์ข้อมูลจากเอกสารต่างๆ เช่น ตำบกฎหมายและระเบียบที่เกี่ยวข้อง หนังสือคำอธิบายกฎหมาย รายงานการประชุมเกี่ยวกับการร่างกฎหมาย รวมทั้งรายงานการศึกษาบทความ และเอกสารสิ่งพิมพ์ต่างๆ ที่เกี่ยวข้อง

1.5 ผลที่คาดว่าจะได้รับ

1. ทำให้ทราบถึงแนวคิดและทฤษฎีอันเป็นที่มาของการสืบสวนคดียาเสพติดโดยวิธีการอำพราง
2. ทำให้ทราบถึงหลักกฎหมายที่เกี่ยวข้องกับการสืบสวนโดยวิธีการอำพรางตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.2550 หลักเกณฑ์การขออนุญาตและการตรวจสอบการใช้อำนาจของเจ้าพนักงานฯ รวมถึงการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการปฏิบัติการอำพรางของเจ้าพนักงานฯ และหลักเกี่ยวกับการล่อให้กระทำความผิด (Entrapment)
3. ทำให้ทราบถึงสภาพปัญหาและประเด็นข้อกฎหมายเกี่ยวกับการสืบสวนและการรับฟังพยานหลักฐานที่ได้มาจากการปฏิบัติการอำพรางตามมาตรา 7 แห่งพระราชบัญญัติวิธีพิจารณาคดียาเสพติด พ.ศ.2550
4. ทำให้ทราบถึงแนวทางที่เหมาะสมในการสืบสวนของเจ้าพนักงานปราบปรามยาเสพติด โดยวิธีการอำพรางและนำพยานหลักฐานที่ได้มาไปใช้ประกอบการพิจารณาคดีในชั้นศาล และนำองค์ความรู้ที่ได้ไปเป็นแนวทางกำหนดมาตรการทางกฎหมายที่เหมาะสมในอนาคต